

ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ В НАУКОВИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

Тетяна Герлянд,
доктор пед. наук, с.н.с., завідувач лабораторії
технологій професійного навчання, Інститут
професійної освіти НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0002-7991-0431>

***Анотація.** Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у наукових установах передбачає здобуття теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.*

***Ключові слова:** аспірантура (ад'юнктура), здобувач, доктор філософії, освітньо-професійна програма, професійна освіта, силабус.*

TRAINING OF PhD STAGES OF HIGHER EDUCATION IN SCIENTIFIC INSTITUTIONS OF UKRAINE UNDER MODERN CONDITIONS

Tetiana Gerliand,
Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher,
Head of the Laboratory of Vocational Training
Technologies, Institute of Vocational Education of
the NAES of Ukraine

***Abstract.** The preparation of applicants for higher education for degree of PhD in scientific institutions involves the acquisition of theoretical knowledge, skills and other competencies sufficient to produce new ideas, solve complex problems in the field of professional and research and innovation activities, master the methodology of scientific and pedagogical activities, and also conduct their own scientific research, the results of which are of scientific novelty, theoretical and practical significance.*

***Keywords:** postgraduate study (adjunctive), applicant, PhD, educational and professional program, professional education, syllabus.*

Підготовка наукових кадрів за сучасних умов, безумовно, є невід'ємною складовою системи освіти. Особливого значення це набуває при інтеграційних процесах вітчизняної системи підготовки наукових кадрів у європейський освітній простір.

Загальновідомо, що у всі часи провідні вчені в різноманітних галузях знань були й залишаються провідниками загального інтелектуального рівня суспільства, але необхідно враховувати сучасні світові тенденції та вимоги як до рівня самих досліджень, так і до здобувачів наукових ступенів.

Закон України «Про вищу освіту» (остання редакція – 2022 рік) став початком реформування освітньої системи. Провідним лейтмотивом його

виступає європейська інтеграція вищої освіти України. Заклади вищої освіти (наукові установи) набули права самостійно розробляти освітні (освітньо-професійні чи освітньо-наукові) програми, що означає самостійність, незалежність і відповідальність цих закладів у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів (Верховна Рада України, 2014).

Щодо здійснення підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі), тут також від закладів вищої освіти (наукових установ) очікується самостійність щодо розробки освітньо-наукової програми та навчального плану, що затверджується вченою радою установи для кожної спеціальності. Відповідно до вимог Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами) підставою для присудження ступеня доктора філософії, крім публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді, є успішне виконання здобувачем освітньо-наукової програми. Наукова складова освітньо-наукової програми оформляється у вигляді індивідуального плану наукової роботи аспіранта (ад'юнкта) і є невід'ємною частиною навчального плану аспірантури (ад'юнктури). Обов'язковою умовою допуску до захисту є успішне виконання аспірантом (ад'юнктом) його індивідуального навчального плану (Кабінет Міністрів України, 2016).

У Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії прописані в загальному вигляді вимоги до освітньо-наукової програми та навчального плану, тобто зазначені обов'язкові складові що передбачають набуття аспірантом (ад'юнктом) певних компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій, визначено їх орієнтовний обсяг у навчальному плані. Також вказано межі щодо кредитів для навчального плану та зазначено, що індивідуальний навчальний план аспіранта (ад'юнкта) повинен містити перелік дисциплін за вибором аспіранта (ад'юнкта) в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС (Кабінет Міністрів України, 2016).

Наприклад, навчальна дисципліна «Культура українського наукового мовлення», яка викладається при підготовці докторів філософії у Інституті професійної освіти Національної академії педагогічних наук України, своєю метою передбачає розширення знань здобувачів про культуру української наукової мови, мовні засоби наукового тексту, допомогу в оволодінні важливими процедурами сучасних наукових досліджень, розвиток потреби в нормативному використанні засобів наукової мови для успішної презентації результатів наукової діяльності, актуалізувати, узагальнювати та систематизувати знання про культуру наукової лексики, її стилістичні функції; розвиває у аспірантів вміння написати, порівнювати, узагальнювати науковий текст роботи (Герлянд, 2020).

Завданнями вищезазначеної навчальної дисципліни є: допомога аспірантам досконало засвоїти сучасні норми української наукової мови й досягти автоматизму в їх застосуванні; сприяння виробленню цілісного наукового погляду на мову; опанування технології роботи з науковим текстом, розвиток вміння і навички мовностилістичного аналізу наукового тексту; поглиблення знання щодо інтерпретації, оцінки наукових творів; вироблення навички формулювання проблеми, визначення актуальності наукового дослідження, аргументовано спираючись на словники і мовленнєві зразки, оцінювати наукове мовлення в різних комунікативних ситуаціях

У результаті вивчення дисципліни аспірант повинен навчитись використовувати наукову літературу, мати здатність до створення власних висловлювань на задану наукову тему, та її аналіз, творчо реалізовувати власні ідеї, використання термінів та інших мовних явищ в текстах наукових стилів і жанрів, складання бібліографії. Уміння нею користуватися в процесі наукової діяльності є надзвичайно важливим для формування аспіранта-науковця. У процесі вивчення дисципліни аспірант повинен навчитися правильно будувати наукове висловлення, уживати відповідні мовні засоби.

Отже, кожному дослідникові необхідні розвинуті чуття наукової мови, мовний смак, володіння науковим стилем мовлення й письма, мовними засобами наукового тексту через вироблення в себе готовності нормативного користування науковою мовою в усній і писемній, діалогічній і монологічній формах.

Список посилань

Герлянд, Т. М. (2020). *Силабус навчальної дисципліни «Культура українського наукового мовлення» для галузі знань «01 Освіта», спеціальність: 015 «Професійна освіта», спеціалізація: «Теорія і методика професійної освіти»*. https://ivetua-my.sharepoint.com/:w:/g/personal/info_ivet_edu_ua/EXgryZGHWXtAh_SmL3kXyzoB1_Vkz_WLKL01aZ7h3WCr1Ug?rttime=St-hYrqu2kg

Верховна Рада України. (2014). *Про вищу освіту: Закон України*. <http://osvita.ua/legislation/law/2235/>.

Кабінет Міністрів України. (2016, Березень, 23). *Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах): постанова*. (№ 264). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>